

JOAN F. MIRA

“Si hi ha algú que estiga fora de la història, no són els qui proposen o desitgen alguna forma d'independència per al seu país que no en té, o els qui proposen redefinicions territorials, sinó els qui sostenen com a veritat eterna, mantenen com a seguretat metafísica, que a Europa els estats constituïts són eterns i intocables, les ratlles immutables, les sobiranes no divisibles, compartibles o associables per dins”

Independències, Europa

A l'Europa de les paus i tractats de Westfàlia, d'això ja fa uns tres segles i mig, els senyors ambaixadors o els sobirans que els enviaven, cansats de tantes guerres per drets dinàstics o per religions o pel que fóra, van decidir que els estats són els estats, les fronteres no es toquen, i cada sobirà és sobirà en la seua sobirania. No va durar molt: tres quarts de segle més tard, les paus i tractes d'Utrecht havien de recompondre el mapa una altra volta. Tampoc no va durar, i un segle després –passat l'horror de Napoleó, que va fer més morts i més destrosses que Genghis Kan i la pesta negra junts: no sé com encara ens fascina tant, un canalla insensible com aquell– el Congrés de Viena hagué d'arreglar-ho tot de nou. El principi semblava seriós i perpetu: hi ha els imperis i els regnes, els principats i ducats, hi ha alguna petita república curiosa (com ara Suïssa), però en qualsevol cas renovem la fe en la intangibilitat de les fronteres, en la sobirania incondicional de qui l'estiga exercint. Així, Europa serà estable, immutable, i els emperadors, reis i prínceps seran per sempre intocables. És clar que els polonesos es van quedar ben fotuts, i que tampoc no ho veien gens clar, des del principi o progressivament, els alemanys i els italians repartits en petits estats i que volien formar-ne un de sol, i ho veien cada vegada menys clar el txecs i els hongaresos de l'Imperi Austríac, els finesos, els estonians, letons i lituans de l'Imperi Rus, els romanesos, búlgars, grecs, albanesos i alguns altres pobles més de l'Imperi Turc, i així fins a més de la meitat de les poblacions d'Europa. Tant se valia: no comptava la gent, ni els pobles, comptaven els principis imposats, la sobirania intocable, la sacralitat de la frontera, la idea que l'únic mal absolut és canviar el que hi ha (quan el que hi ha és el que convé al sobirà, a l'estat). Un èxit impressionant: en el curs de les dècades següents, Itàlia i Alemanya es van unificar, les fronteres del sud-est d'Europa van anar cap ací i cap allà (més cap allà que cap ací), i un bon grapat de nous països, començant per la petita Grècia, van eixir a la llum de la independència. Amb èxit major o menor, i fins ara.

Després començaren a remoure's els eslovens, els eslovacs, els croats, i a l'altre costat del continent els flamencs, els catalans i els bascos, i alguns altres que s'havien (ens havíem) espavilat massa tard, i a principi del segle XX, un país tan “oriental” com Noruega, es va fer pacíficament independent. Per arrodonir l'èxit final de l'Europa intocable del Congrés de Viena, vingué la Gran Guerra. El resultat de la qual va ser un altre canvi general de fronteres, un grapat de nous estats independents, des d'Irlanda a Polònia, i un nou sistema que no funcionava molt bé. I una altra gran guerra el 1939-45, i un altre mapa que tampoc no es podia sostenir (sempre havia d'existir Txecoslovàquia?, Iugoslàvia era eterna?, els països bàltics havien ser sempre part d'un imperi rus, dit ara soviètic?, el Caucas i l'Àsia central també?...), fins que ha esclatat amb els efectes coneguts: pau i prosperitat en alguns llocs, guerra i desastre en uns altres, i noves fronteres i abundants proclamacions d'independència. De tot això, se'n deriva una sola constant: que en els últims tres segles no hi ha res constant en la història d'Europa, i menys que res les fronteres, el nombre i forma dels estats, i la seua estructura territorial. I que si hi ha algú que estiga fora de la història, no són els qui proposen o desitgen alguna forma d'independència per al seu país que no en té, o els qui proposen redefinicions territorials, sinó els qui sostenen com a veritat eterna, mantenen com a seguretat metafísica, que a Europa els estats constituïts són eterns i intocables, les ratlles immutables, les sobiranes no divisibles, compartibles o associables per dins. És Ibarretxe, vist el curs dels darrers segles, qui està de ple dins del curs de la història d'Europa. Cosa que, per això mateix, possiblement li servirà de ben poc: Espanya i França no són història, són metafísica i teologia. Aquest és el problema.